

Utbildningsförvaltningen

Riktlinjer mot kränkande behandling i Örkelljunga kommuns förskolor och skolor

Innehåll

1	Inledning.....	3
2	Lagar och förordningar	4
2.1	Skollagen (2010:800)	4
2.2	Diskrimineringslagen (2008:567)	6
2.3	Förordning (2006:1083) om barns och elevers deltagande i arbetet med en plan mot kränkande behandling	8
3	Diskrimineringsgrunder och definitioner	9
3.1	Sju diskrimineringsgrunder	9
3.2	Sex former av diskriminering	9
4	Arbete på huvudmannanivå och verksamhetsnivå.....	10
4.1	Arbetet på huvudmannanivå	10
4.2	Arbetet på verksamhetsnivå	10
4.2.1	Förebyggande arbete genom aktiva åtgärder.....	10
4.2.2	Planen mot kränkande behandling	10
4.2.3	Dokumentation.....	11
4.2.4	Anmälan till rektor eller huvudman	11
5	Bilagor	12
5.1	Rapportering till nämnden Bilaga 1	12

1 Inledning

Alla förskolor, skolor och övriga verksamheter som lyder under skollagen ska arbeta för att motverka diskriminering och främja rättigheter och möjligheter för barn och elever.

Skolans uppdrag är att förmedla kunskaper och värden. Avgörande för det är att inga elever ska bli utsatta för diskriminering eller kränkande behandling.

Syftet med skolans utbildning är att barn och elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Utbildningen ska främja alla barns och elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Den ska förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på.

För att syftet med utbildningen ska uppnås behöver värdegrunden genomsyra och gestaltas i skolans hela verksamhet. Eleverna behöver vara trygga och ha god hälsa samt en arbetsmiljö som präglas av studiero, likabehandling och frihet från kränkningar. För att uppnå detta krävs ett brett värdegrundsarbete.

De värden som skolan ska förmedla och förankra och som ska genomsyra hela verksamheten är skolans värdegrund. Skolans värdegrund utgår från grundläggande demokratiska värderingar och mänskliga rättigheter.

Alla barn och elever har rätt att bemötas med respekt och att lära och utvecklas i en trygg miljö.

2 Lagar och förordningar

2.1 Skollagen (2010:800)

I skollagens 6 kap. finns bestämmelser om huvudmannens ansvar för åtgärder mot kränkande behandling.

6 kap. Åtgärder mot kränkande behandling

Ändamål och tillämpningsområde

1 § Detta kapitel har till ändamål att motverka kränkande behandling av barn och elever.

Bestämmelserna tillämpas på utbildning och annan verksamhet enligt denna lag.

Diskriminering

2 § Bestämmelser om förbud m.m. mot diskriminering i samband med verksamhet enligt denna lag finns i diskrimineringslagen (2008:567).

Definitioner

3 § I detta kapitel avses med

- elev: utöver vad som anges i 1 kap. 3 § den som söker annan utbildning än förskola enligt denna lag,
- barn: den som deltar i eller söker plats i förskolan eller annan pedagogisk verksamhet enligt 25 kap.,
- personal: anställda och uppdragstagare i verksamhet enligt denna lag, och
- kränkande behandling: ett uppträdande som utan att vara diskriminering enligt diskrimineringslagen (2008:567) kränker ett barns eller en elevs värdighet.

Tvingande bestämmelser

4 § Avtalsvillkor som inskränker rättigheter eller skyldigheter enligt detta kapitel är utan verkan.

Ansvar för personalen

5 § Huvudmannen ansvarar för att personalen fullgör de skyldigheter som anges i detta kapitel, när den handlar i tjänsten eller inom ramen för uppdraget.

Aktiva åtgärder

Målinriktat arbete

6 § Huvudmannen ska se till att det inom ramen för varje särskild verksamhet bedrivs ett målinriktat arbete för att motverka kränkande behandling av barn och elever. Närmare föreskrifter om detta finns i 7 och 8

§§.

Skyldighet att förebygga och förhindra kränkande behandling

7 § Huvudmannen ska se till att det genomförs åtgärder för att förebygga och förhindra att barn och elever utsätts för kränkande behandling.

Plan mot kränkande behandling

8 § Huvudmannen ska se till att det varje år upprättas en plan med en översikt över de åtgärder som behövs för att förebygga och förhindra kränkande behandling av barn och elever. Planen ska innehålla en redogörelse för vilka av dessa åtgärder som avses att påbörjas eller genomföras under det kommande året. En redogörelse för hur de planerade åtgärderna har genomförts ska tas in i efterföljande års plan.

Förbud mot kränkande behandling

9 § Huvudmannen eller personalen får inte utsätta ett barn eller en elev för kränkande behandling.

Skyldighet att anmäla, utreda och vidta åtgärder mot kränkande behandling

10 § En lärare, förskollärare eller annan personal som får kännedom om att ett barn eller en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten är skyldig att anmäla detta till rektorn. En rektor som får kännedom om att ett barn eller en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten är skyldig att anmäla detta till huvudmannen. Huvudmannen är skyldig att skyndsamt utreda omständigheterna kring de uppgivna kränkningarna och i förekommande fall vidta de åtgärder som skäligen kan krävas för att förhindra kränkande behandling i framtiden.

Första stycket första och andra meningarna ska tillämpas på motsvarande sätt om ett barn eller en elev anser sig ha blivit utsatt för trakasserier eller sexuella trakasserier på sätt som avses i diskrimineringslagen (2008:567).

För verksamhet som avses i 25 kap. och för fritidshem som inte är integrerade med en skolenhet eller förskoleenhet gäller första och andra styckena för den personal som huvudmannen utser. Lag (2018:1303).

Förbud mot repressalier

11 § Huvudmannen eller personalen får inte utsätta ett barn eller en elev för repressalier på grund av att barnet eller eleven medverkat i en utredning enligt detta kapitel eller anmält eller påtalat att någon handlat i strid med bestämmelserna i kapitlet.

I 12-16 §§ finns bestämmelser om skadestånd och rättegången.

2.2 Diskrimineringslagen (2008:567)

1 kap.

Lagens ändamål

1 § Denna lag har till ändamål att motverka diskriminering och på andra sätt främja lika rättigheter och möjligheter oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder.

Lag (2014:958).

2 kap.

Utbildning

Diskrimineringsförbud

5 § Den som bedriver verksamhet som avses i skollagen (2010:800) eller annan utbildningsverksamhet (utbildningsanordnare) får inte diskriminera något barn eller någon elev, student eller studerande som deltar i eller söker till verksamheten. Anställda och uppdragstagare i verksamheten ska likställas med utbildningsanordnaren när de handlar inom ramen för anställningen eller uppdraget.

Lag (2014:958).

6 § Förbudet i 5 § hindrar inte

1. åtgärder som är ett led i strävanden att främja jämställdhet mellan kvinnor och män vid tillträde till annan utbildning än sådan som avses i skollagen (2010:800),

2. tillämpning av bestämmelser som tar hänsyn till ålder i fråga om utbildning i förskolan, förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, sameskolan, specialskolan eller fritidshemmet, eller sådan pedagogisk verksamhet som avses i 25 kap. skollagen, eller

3. särbehandling på grund av ålder, om den har ett berättigat syfte och de medel som används är lämpliga och nödvändiga för att uppnå syftet.

Förbudet hindrar inte heller att en folkhögskola eller ett studieförbund vidtar åtgärder som är ett led i strävanden att främja lika rättigheter och möjligheter oavsett etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning.

Lag (2010:861).

Skyldighet att utreda och vidta åtgärder mot trakasserier

7 § Om en utbildningsanordnare får kännedom om att ett barn eller en elev, student eller studerande som deltar i eller söker till utbildningsanordnarens verksamhet anser sig i samband med verksamheten ha blivit utsatt för trakasserier eller sexuella trakasserier, är utbildningsanordnaren skyldig att utreda omständigheterna kring de uppgivna trakasserierna och i förekommande fall vidta de åtgärder som skäligen kan krävas för att förhindra trakasserier i framtiden.

I 8 § finns bestämmelser om uppgifter om meriter.

3 kap.

Arbetet med aktiva åtgärder

2 § Arbetet med aktiva åtgärder innebär att bedriva ett förebyggande och främjande arbete genom att

1. undersöka om det finns risker för diskriminering eller repressalier eller om det finns andra hinder för enskildas lika rättigheter och möjligheter i verksamheten,
2. analysera orsaker till upptäckta risker och hinder,
3. vidta de förebyggande och främjande åtgärder som skäligen kan krävas, och
4. följa upp och utvärdera arbetet enligt 1-3. Lag (2016:828).

3 § Arbetet med aktiva åtgärder ska genomföras fortlöpande.

Åtgärder ska tidsplaneras och genomföras så snart som möjligt. Lag (2016:828).

Utbildning

Utbildningsanordnare

15 § Med utbildningsanordnare avses i detta kapitel den som bedriver

1. utbildning eller annan verksamhet enligt skollagen (2010:800),
 2. utbildning enligt högskolelagen (1992:1434), eller
 3. utbildning som kan leda fram till en examen enligt lagen (1993:792) om tillstånd att utfärda vissa examina.
- Lag (2016:828).

Utbildningsanordnarens arbete med aktiva åtgärder

16 § Utbildningsanordnaren ska inom ramen för sin verksamhet bedriva ett arbete med aktiva åtgärder på det sätt som anges i 2 och 3 §§. Lag (2016:828).

17 § Arbetet med aktiva åtgärder hos en utbildningsanordnare som avses i 15 § 2 och 3 ska omfatta

1. antagnings- och rekryteringsförfarande,
2. undervisningsformer och organisering av utbildningen,
3. examinationer och bedömningar av studenternas prestationer,
4. studiemiljö, och
5. möjligheter att förena studier med föräldraskap.

Lag (2016:828).

18 § Utbildningsanordnaren ska ha riktlinjer och rutiner för verksamheten i syfte att förhindra trakasserier och sexuella trakasserier.

Utbildningsanordnaren ska följa upp och utvärdera de riktlinjer och rutiner som finns enligt första stycket.

Lag (2016:828).

Samverkan

19 § I arbetet med aktiva åtgärder ska utbildningsanordnaren samverka med dem som deltar i sådan utbildning som avses i 15 § och med anställda i verksamheten. Lag (2016:828).

Dokumentation

20 § Utbildningsanordnaren ska varje år skriftligen dokumentera arbetet med aktiva åtgärder enligt 16 och 18 §§. För en sådan utbildningsanordnare som avses i 15 § 2 och 3 avser dokumentationsskyldigheten de områden som anges i 17 §.

Dokumentationen ska innehålla

1. en redogörelse för alla delar av arbetet som det beskrivs i 2 och 3 §§,
2. en redogörelse för de åtgärder som vidtas och planeras enligt 18 §, och
3. en redogörelse för hur samverkansskyldigheten enligt 19 § fullgörs. Lag (2016:828).

2.3 Förordning (2006:1083) om barns och elevers deltagande i arbetet med en plan mot kränkande behandling

Denna förordning innehåller endast två paragrafer, vilka reglerar elevers deltagande i arbetet med att ta fram en plan mot kränkande behandling.

1 § Denna förordning tillämpas på utbildning och annan verksamhet som avses i skollagen (2010:800).

Förordning (2011:681).

2 § En plan mot kränkande behandling enligt 6 kap. 8 § skollagen (2010:800) ska upprättas, följas upp och ses över under medverkan av barnen eller eleverna vid den verksamhet som planen gäller för. Utformningen och omfattningen av barnens eller elevernas deltagande ska anpassas efter deras ålder och mognad. Förordning (2016:1011).

3 Diskrimineringsgrunder och definitioner

(Diskrimineringsombudsmannen, <http://www.do.se/forskola-skola-hogskola-ska-forebygga-diskriminering>, 2022-07-27)

3.1 Sju diskrimineringsgrunder

En förenklad beskrivning av lagens definition av diskriminering är att någon missgynnas eller kränks. Missgynnandet eller kränkningen ska också ha samband med någon av de sju diskrimineringsgrunderna.

- kön
- könsöverskridande identitet eller uttryck
- etnisk tillhörighet
- religion eller annan trosuppfattning
- funktionsnedsättning
- sexuell läggning
- ålder

3.2 Sex former av diskriminering

Lagen definierar sex olika former av diskriminering:

Direkt diskriminering är när någon missgynnas genom att behandlas sämre än någon annan i en jämförbar situation. För att det ska räknas som diskriminering ska missgynnandet ha samband med någon av diskrimineringsgrunderna.

Indirekt diskriminering är när det finns en regel eller en rutin som verkar neutral men särskilt missgynnar personer med visst kön, viss könsidentitet eller uttryck, viss etnisk tillhörighet, viss religion eller annan trosuppfattning, viss funktionsnedsättning, viss sexuell läggning eller viss ålder. Då kan regeln vara diskriminerande, trots att det är samma regel som tillämpas för alla.

Bristande tillgänglighet är när en person med en funktionsnedsättning missgynnas genom att en verksamhet inte genomför skäliga tillgänglighetsåtgärder för att den personen ska komma i en jämförbar situation med personer utan denna funktionsnedsättning.

Trakasserier är ett agerande som kränker någons värdighet och som har samband med någon av diskrimineringsgrunderna.

Sexuella trakasserier är ett uppträdande av sexuell natur som kränker någons värdighet.

Instruktioner att diskriminera är när någon ger en order eller instruerar någon som är i beroendeställning att diskriminera någon annan. Det krävs att det finns någon form av beroendeförhållande eller uppdragsförhållande mellan den som ger och den som får instruktionen.

4 Arbete på huvudmannanivå och verksamhetsnivå

4.1 Arbetet på huvudmannanivå

Både diskrimineringslagen och skollagen ställer krav på att skolans huvudman ska arbeta med aktiva åtgärder. I diskrimineringslagen definieras aktiva åtgärder som ett förebyggande och främjande arbete för att inom en verksamhet motverka diskriminering och på annat sätt verka för lika rättigheter och möjligheter oavsett diskrimineringsgrund.

Skollagen ställer krav på att skolans huvudman ska se till att det inom ramen för varje särskild verksamhet bedrivs ett målinriktat arbete för att motverka kränkande behandling av barn och elever. Detta arbete rymms inom Utbildningsförvaltningens plan för det systematiska kvalitetsarbetet och arbetsmiljöarbetet.

Verksamhetens anmälningar om kränkande behandling mottas och sammanställs av förvaltningens nämndssekreterare. Statistik på anmälningarna görs enligt Skollagen (SFS 2010:800, 6 kap. 10 §). Utbildningschef rapporterar anmälningarna månatligen till Utbildningsnämnden.

4.2 Arbetet på verksamhetsnivå

Varje verksamhet, förskola, skola och fritidshem, ska arbeta målinriktat mot kränkande behandling av barn och elever. Det innebär att varje förskola, skola och annan skolverksamhet ska

- genomföra åtgärder för att förebygga och förhindra kränkande behandling
- upprätta en årlig plan mot kränkande behandling.

4.2.1 Förebyggande arbete genom aktiva åtgärder

Arbete med att motverka diskriminering och främja lika rättigheter och möjligheter för barn och elever beskrivs i diskrimineringslagen och kallas för aktiva åtgärder.

Det förebyggande arbetet handlar om att ta bort risker för att barn och elever blir utsatta för kränkningar i skolan.

Det förebyggande arbetet kan göras i följande fem steg.

1. Kartlägg risker för kränkningar.
2. Analysera orsaker till riskerna.
3. Sätt upp mål och bestäm åtgärder.
4. Upprätta en plan mot kränkande behandling.
5. Följ upp och utvärdera.

4.2.2 Planen mot kränkande behandling

Planen mot kränkande behandling ska innehålla:

- en översikt över de mål som verksamheten har satt upp för det förebyggande arbetet

- en översikt över de åtgärder som behövs för att förebygga och förhindra kränkningar
- en redovisning av vilka åtgärder verksamheten planerar att påbörja eller genomföra under det kommande året
- en redovisning av hur åtgärderna i den föregående årsplanen har genomförts.

I planen anges vem som är ansvarig för att respektive åtgärd genomförs samt hur åtgärderna ska följas upp och utvärderas.

Planen ska också innehålla:

- vilka rutiner verksamheten har för akuta situationer
- en redogörelse för hur barn och elever kan medverka i arbetet.

4.2.3 Dokumentation

Dokumentation av utredning och åtgärder är ett viktigt underlag för att kunna följa upp effekterna av åtgärderna. Genom dokumentationen kan huvudmannen uppmärksamma om kränkningarna är del av ett större problem som kräver mer omfattande generella insatser.

Förskolerektor och rektor i verksamheten ansvarar för att planen efterlevs och att det förebyggande arbetet genom aktiva åtgärder ständigt pågår.

4.2.4 Anmälan till rektor eller huvudman

En lärare, förskollärare eller annan personal som:

- får kännedom om att ett barn eller en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten eller
- själv uppmärksammar en händelse som kan vara kränkande är skyldig att anmäla detta till förskolerektor eller rektor (SFS 2010:800, 6 kap. 10 §).

Förskolerektor eller rektor ska omgående anmäla detta till förvaltningschefen samt skyndsamt utreda anmälan och i förekommande fall vidta åtgärder.

Förskolerektor och rektor har utredningsansvar enligt utbildningsnämndens delegationsordning och anmäler dessa delegationsbeslut månatligen till nämnden.

Skolans elevhälsoteam ska i ett tidigt stadie informeras för att kunna medverka i utredningsarbetet och i de åtgärdande insatserna.

